

Sygn.akt III AUa 983/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marek Szymanowski

Sędziowie: Alicja Sołowińska

Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 stycznia 2020 r. w B.

sprawy z odwołania M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o rentę socjalną

na skutek apelacji wnioskodawcy M. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 października 2019 r. sygn. akt V U 856/19

I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 8 kwietnia 2019 r. i przekazuje sprawę temuż Zakładowi do ponownego rozpoznania;

II. zasądza od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Białymstoku) na rzecz adwokat M. R. prowadzącej Kancelarię Adwokacką w B. – tytułem wynagrodzenia za udzieloną z urzędu pomoc prawną w postępowaniu apelacyjnym kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) złotych, w tym kwota 27,60 (dwadzieścia siedem 60/100) złotych tytułem należnego podatku od towarów i usług .

D. Z. M. A. S.

Sygn. akt III AUa 983/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 8 kwietnia 2019 r. w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1340 ze zm.) odmówił M. S. prawa do renty socjalnej, ponieważ odbywa on karę pozbawienia wolności.

M. S. wskazując na zły stan jego zdrowia domagał się zmiany powyższej decyzji organu rentowego i przyznania mu dochodzonego świadczenia.

Wyrokiem z dnia 14 października 2019 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił odwołanie i zasądził od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Białymstoku) na rzecz adwokata M. R. kwotę 90 złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za udzielenie pomocy prawej z urzędu.

Sąd Okręgowy ustalił, iż M. S. urodził się (...) W dniu 13 marca 2019 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wnioski o rentę socjalną. Wnioskodawca odbywał w tym czasie i odbywa w dalszym ciągu karę pozbawienia wolności.

Sąd Okręgowy wskazał, iż stosownie do art. 4 ust 1 ustawy z dnia z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1455 ze zm.) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia;
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Jednakże zgodnie z art. 8 ust 1 ustawy renta socjalna nie przysługuje za **okres tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności**.

Bezspornie M. S. przebywa obecnie w Zakładzie Karnym w C. gdzie odbywa karę pozbawienia wolności.

Renta socjalna ma charakter szczególny, ponieważ stanowi formę realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego osób, które - z powodu całkowitej niezdolności do pracy związanej z powstaniem naruszenia sprawności organizmu w okresie poprzedzającym podjęcie działalności zarobkowej - nie nabadą uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W doktrynie przyjmuje się, że jest to świadczenie wsparcia socjalnego inne niż pomoc społeczna. Szczególny charakter renty socjalnej uzasadnia ścisłą interpretację przesłanek nabycia i utraty prawa do tego świadczenia oraz warunków jego wypłaty. Wstrzymanie wypłaty świadczenia z tej przyczyny, że wobec ubezpieczonego zastosowano karę pozbawienia wolności, znajduje uzasadnienie nie tylko w dosłownej treści art. 8 ust. 1 ustawy z 2003 r. o rencie socjalnej, ale także w ratio legis całej w/w ustawy.

W tej sytuacji, wobec zaistnienia przesłanki negatywnej przyznania prawa do renty socjalnej Sąd Okręgowy odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił.

W wywiezionej od tego wyroku apelacji pełnomocnik ustanowiony z urzędu zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w zakresie punktu I (oddającego odwołanie) wyroku zarzucając mu:

1. naruszenie przepisu prawa materialnego tj. art. 8 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej z dn. 27 czerwca 2003r. (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 z późn. zm.) poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zawarte tam przepisy wykluczają przyznanie prawa do renty socjalnej osobie przebywającej w zakładzie karnym lub areszcie, podczas gdy przepisy te wskazują, że renta socjalna nie przysługuje, a więc się jej nie wypłaca, natomiast samo prawo do renty socjalnej może w tym samym czasie istnieć i niejako być zawieszona do czasu, gdy skazany opuści zakład karny lub areszt. Sąd nie ustalił, czy skazanemu przysługuje prawo do renty.
2. naruszenie przepisu prawa materialnego tj. art. 4 ust. 1 tej ustawy poprzez jego niezastosowanie skutkujące brakiem zbadania przesłanek do uzyskania przez odwołującego prawa do renty socjalnej, tj. czy niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstała:
 - 1) przed ukończeniem 18. roku życia;
 - 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;

3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury czy jest ona stała oraz całkowita.

3. naruszenie art. 227 k.p.c. 232 k.p.c. i 278 k.p.c. polegające na nie wyjaśnieniu wszystkich okoliczności mających znaczenie dla sprawy, a to poprzez wydanie przez Sąd I instancji orzeczenia bez przeprowadzenia postępowania dowodowego (zwłaszcza dowodu z opinii biegłych na okoliczność oceny stanu zdrowia odwołującego) dotyczącego ustalenia, czy odwołujący spełnia pozostałe warunki do uzyskania renty socjalnej.

Czyniąc powyższe zarzuty apelacja wносиła o zmianę zaskarżonego orzeczenia, poprzez uwzględnienie odwołania i przyznanie ubezpieczonemu prawa do renty oraz zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego udzielonego odwołującemu z urzędu z uwagi na okoliczność, że nie zostały one uiszczone ani w całości ani w części. Jako wniosek ewentualny wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Nadto w apelacji zawarto wniosek dowodowy o przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego, poprzez dopuszczenie dowodu (po uprzednim zażądaniu dokumentacji medycznej odwołującego zgodnie z wnioskiem z k. 24 i 25 akt sprawy) z opinii biegłych z zakresu: neurologii, medycyny pracy, medycyny ogólnej, pulmonologii, psychologii i psychiatrii, otolaryngologii, chorób wewnętrznych, gastroenterologii, okulistyki, dermatologii celem ustalenia, czy ubezpieczony jest całkowicie lub częściowo niezdolny do pracy z powodu ogólnego stanu zdrowia, od kiedy i czy niezdolność ta ma charakter trwały, czy okresowy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacją należało uznać za zasadną, a szczególności trafnym okazał się zarzut obrazy art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U.2019.1455 j.t). Na wstępie rozważań trzeba przypomnieć, iż zgodnie z art. 15 pkt 1 tej ustawy w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio między innymi art. 100 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 poz. 1270 j.t.). Zgodnie zaś z art. 100 ust. 1 ustawy prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Oznacza to, że prawo do renty socjalnej podobnie jak prawo świadczeń regulowanych ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powstaje z mocy prawa. Konstatacja ta nie może pozostawać bez wpływu na wykładnię art. 8 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej. Trzeba bowiem przyjąć, iż do prawidłowego zastosowania przepisu koniecznym jest ustalenie czy wnioskodawca spełnia przesłanki do nabycia tej renty, w szczególności czy jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu schorzeń powstałych w okresach, o których mowa w art. 4 ust.1 ustawy. Nie wyklucza to zatem ustalenia spełnienia przesłanek prawa przez osobę tymczasowo aresztowaną lub odbywającą karę pozbawiania wolności, a tylko w stosunku do takiej osoby nie wypłaca się renty za te okresy. Za taką wykładnią przemawia prawidłowo rozumiany interes ubezpieczonego, który np. odbywając karę pozbawienia wolności zwłaszcza długotrwałą, może korzystać z długich przerw w jej odbywaniu, w takim przypadku opuszczenie zakładu karnego umożliwiłoby mu szybkie uzyskanie (odwieszenia) wypłaty renty socjalnej, bez konieczności wdrażania długotrwałej procedury nowym wnioskiem rentowym. Jest przecież nie bez znaczenia że osoba opuszczając zakład karny od razu uzyska należne jej świadczenie, którego nie mogła pobierać jedynie w związku z tym odbywaniem kary.

Za taką wykładnią przemawia już sama treść art. 8 ust.3 ustawy, w myśl którego osobie, samotnie gospodarującej, nieposiadającej innego przychodu i niemającej prawa do renty rodzinnej, która jest właścicielem lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinny), której przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu lub która jest najemcą lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy, innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowiącego własność Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych, może być wypłacane 50% kwoty renty socjalnej, jeżeli zobowiąże się pisemnie, że z kwoty tej będzie dokonywała opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a w lokalu (domu jednorodzinny) nie przebywają inne osoby. Prawidłowe zastosowanie art. 8 ust.3 ustawy nie jest zatem możliwe bez uprzedniego ustalenia prawa do renty.

Za taką wykładnią przemawiają też względy dowodowe, jest bowiem czasami rzeczą bardzo trudną do wykazania w postępowaniu w sprawie o rentę socjalną, iż nawet niesporna całkowita niezdolność do pracy istniejąca w chwili złożenia wniosku o tę rentę jest skutkiem naruszenie narządu w okresach, o których mowa w art. 4 ust.1 ustawy. Jest zatem zewsząd pożądanе to, aby badanie tych okoliczności nastąpiło jak najwcześniej, kiedy odległość czasowa między powstaniem schorzeniem a powstaniem całkowitej niezdolności jest jak najmniejsza.

Odnosząc powyższe do sprawy niniejszej zaskarżona decyzja z dnia 8 kwietnia 2019 r. zapadła w wyniku rozpoznania wniosku ubezpieczonego z dnia 6 marca 2019 r., której wydania organ rentowy nie poprzedził postępowaniem orzeczniczym (orzeczeniem Lekarza Orzecznika i Komisji Lekarskiej). Przeprowadzenia zaś takiego postępowania przewiduje art. 5 ust 1 ustawy zgodnie z którym ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego koniecznym jest zatem uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji, w celu przeprowadzenia przed organem rentowym postępowania orzeczniczego prowadzącego do wyjaśnienia kwestii całkowitej zdolności do pracy wnioskodawcy i czy jest ona skutkiem schorzeń powstałych w okresach, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy. Pozytywne przesądzenie tej kwestii czynić będzie aktualnym ustalenie przez organ czy i za jaki okres w związku z pozbawieniem ubezpieczonego wolności (art. 8 ust.1) nie przysługuje mu prawo do wypłaty renty oraz zbadanie ewentualnych przesłanek art. 8 ust 3 ustawy, określającego warunki częściowego zachowania prawa do renty socjalnej nawet przez osobę pozbawioną wolności.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na zasadaie art. 477^{14a} k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak na wstępie .

O wynagrodzeniu adwokata z urzędu orzeczono na podstawie § 2 i § 16 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714).